

การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก

Upgrading the Potential of Creative Community-based Tourism to Develop
the Area Based on the Local Identity of the Sri Ayutthaya Group Network
in the Community Area of Khlong Chik

เมธารัตน์ จันทะนี¹ และสิริพร อินทสนธิ²

Metharat Chantanee and Siriporn Inthason

Received: November 14, 2022

Revised: February 23, 2023

Accepted: February 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ทั้งด้านมูลค่าและคุณค่าบนฐานอัตลักษณ์แต่ละท้องถิ่น 2) ยกกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายในชุมชน และ 3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพผู้เข้าร่วมจำนวน 50 คน โดยการใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนดังนี้ การประชุมระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ SWOT และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ “ขนมบัวแดง” “ซาไปจิก” ผ่านการวิเคราะห์คุณค่าด้านโภชนาการผลิตภัณฑ์ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) และ

¹⁻² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา; Faculty of Management Sciences, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: Metharat18@gmail.com, Tel. 063-1721211

พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ “กัญชาน้ำผึ้งมะนาวพร้อมดื่ม” 2) ยกกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน เพิ่ม 3 ช่องทาง คือ ช่องทางสื่อออนไลน์ ช่องทางคู่มือการท่องเที่ยว และช่องทางการจัดงาน Event ร่วมกับภาคีเครือข่าย และ 3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบโดยการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จากการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สรุปได้ 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ (1) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (3) การอำนวยความสะดวกของภาครัฐ (4) การสร้างรายได้ในชุมชน และ (5) การเป็นเจ้าของที่ดี

คำสำคัญ: การยกระดับศักยภาพ, การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์, พื้นที่ชุมชนคลองจิก

Abstract

The objectives of this research article were 1) to develop the quality of creative community-based tourism products both in terms of value and value on the basis of each local identity; 2) to upgrade communication channels for community-based tourism marketing to reach the target group of tourists in the community; and 3) to enhance role-model community potential for community-based tourism management and network partners for sustainability. It was a mixed methods research consisting of quantitative research and qualitative research. For quantitative research, a sample was 400 people. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. In terms of qualitative research, there were 50 participants by participatory operations with the following steps, namely brainstorming sessions, SWOT analysis and focus groups. The research results showed that 1) the quality of tourism products was developed to meet standards, such as "Red Lotus Cake", " Bai Chick Tea" through the analysis of product nutritional values of the Thailand Institute of Scientific and Technological Research (TISTR) and new product " Ready-to-drink honey and lemon marijuana" was developed; 2) upgrading communication channels for community-based tourism marketing by adding 3 channels, namely online media channels, travel guide channel and event organizing channels with partner networks; and 3) in terms of enhancing role-model community potential through creative

community-based tourism management from focus group discussions to confirm community capacity building as a model for community-based tourism management, it can be summarized in 5 important issues as follows: (1) preservation of natural resources, (2) participation of people in the community, (3) facilitation of the region state, (4) generating income in the community, and (5) being a good host.

Keywords: Upgrading Potential, Creative Community-Based Tourism, Klong Chik Community Area

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวที่กำลังฟื้นตัวจากสถานการณ์โรคระบาดโควิดประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวในฝันของประชาชนโลก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้นไม่ว่าจะเกิดเหตุภัยธรรมชาติ ภัยการเมือง หรือเหตุการณ์จากชาวต่างชาติที่กำลังวางแผนเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย ทั้งนี้ภาครัฐยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างต่อเนื่องโดยดำเนินโครงการเที่ยวบินพิเศษเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ร่วมกับสายการบินไทยแอร์เอเชีย เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ ซึ่งคาดว่าโครงการ “เราเที่ยวด้วยกัน” และโครงการ “เที่ยวทั่วไทย” จะสามารถกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงแผนการเปิดประเทศในเดือนพฤศจิกายน 2564 สำหรับประเทศไทยนักท่องเที่ยวยังคงหลังไหลเข้าประเทศอย่างไม่ขาดสาย เพราะประเทศไทยขึ้นชื่อว่ามาแล้วคุ้มค่า เพราะเต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีทั้งหาดทรายที่สวยงาม ภูเขาที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ อาหารที่โดดเด่นหลากหลายชนิด และไม่ตรีจิตของคนไทยที่ใครได้พบเจอก็ล้วนประทับใจ ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มั่งคั่งคุ้มค่าเงินถ้าเทียบกับการไปท่องเที่ยวในประเทศอื่น ๆ ดังนั้นประเทศไทยจึงติดอันดับประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากประเทศสหรัฐอเมริกาและสเปน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวกีฬา, 2564)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ช่วยดำรงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น สร้างเสริมความภาคภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมของตนเอง เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการ

แลกเปลี่ยนระหว่างคนต่างวัฒนธรรม สามารถสร้างความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับท้องถิ่น เป็น การท่องเที่ยวที่เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2563) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนา สร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในการ กำหนดวางแผนแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง กับบุคคลภายนอกทำให้สามารถ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว การเข้ามาพักอาศัย และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทำให้ชุมชนมีความ เข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีความสามัคคี และมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มี 6 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนา ความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนานักเล่าเรื่อง การพัฒนา ด้านการตลาดออนไลน์ และการพัฒนาการติดตามประเมินผล (กุลวดี ละม้ายเงินและคณะ, 2564) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านการ จัดการ และศักยภาพด้านคน ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นตัว ขับเคลื่อนให้เกิดความสัมพันธ์ที่กลมเกลียว แน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นผ่านกระบวนการมา ส่วนร่วมจัดการด้านการท่องเที่ยว และท้ายที่สุดทำให้เกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตพื้นบ้าน เกิดจิตสำนึกภาคภูมิใจในของคนในท้องถิ่น การฟื้นฟู อนุรักษ์ รักษา และสร้างสมดุลในแก่ชุมชนทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม (สุภาพรณ ประสงค์ทัน, 2564) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบ ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ทรัพยากร กิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน 2) การนำเสนอคุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) การดำเนินการของ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์ คุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ช่วยสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน ส่งผลต่อ ความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ฐิติมา อังกรวัชรพันธุ์ และ กิ่งกนก เสาวภาวงศ์, 2561)

พื้นที่ชุมชนคลองจิก เดิมชาวบ้านตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนบริเวณริมคลองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง บริเวณลำคลองต่าง ๆ จะมีต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่สองฝั่ง ชาวบ้านเรียกต้นไม้ชนิดนี้ว่า “ต้นจิก” จึง นำมาเรียกชื่อชุมชนบริเวณนี้ว่า “ชุมชนคลองจิก” เป็นชุมชนเกษตรกรดั้งเดิม ปัจจุบันมีการ เปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนอุตสาหกรรม มีคลองจิกเป็นสายน้ำหลักของชาวบ้าน และยังมีวิถีชีวิตริมน้ำที่ มีการใช้คลองในการสัญจรไปมา เป็นแหล่งทำมาหากินของคนริมคลอง หาปลา และปลูกผักต่าง ๆ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด มีการทำนาข้าว และทุ่งบัวแดง เป็นต้น ในพื้นที่ชุมชนมีสถานที่สำคัญที่เป็น ทรัพยากรในชุมชน ที่จะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และสร้างรายได้ให้ชุมชนคลองจิก

ได้แก่ วัตวิเวกวายพัต ราชูทิศเจตีย์ ทุ่งบัวแดง สวนเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มวิสาหกิจตำบลคลองจิก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุ่งบัวแดงอำเภอบางปะอิน และวิถีสายน้ำคลองจิกจากข้อมูลชุมชนจะเห็นได้ว่า เดิมชุมชนตำบลคลองจิกมีทรัพยากรในชุมชนที่น่าสนใจอยู่มากมาย แต่ชุมชนยังไม่นำทรัพยากรที่มี มาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าคลองจิกมี ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและน่าสนใจอยู่มาก และชุมชนสามารถนำทรัพยากรในชุมชนมา สร้างอัตลักษณ์ และมูลค่าเชิงพาณิชย์ รวมถึงสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่อง “การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิง สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา พื้นที่ชุมชน คลองจิก” เป็นการพัฒนาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับ รองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และยกระดับช่องทาง สื่อสารการตลาดร่วมกับภาคีเครือข่าย พร้อมทั้งเสริมสร้างชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวโดย ชุมชน โดยเน้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในระดับมาตรฐาน มีการจัดงาน Event เพื่อเป็นการโปรโมท และประชาสัมพันธ์สินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น เพื่อกระจาย สินค้าสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น เน้นสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและ เอกชน เน้นนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ เชื่อมโยงวิถีชุมชนผนวกกับทุนทางด้านทรัพยากรทาง ธรรมชาติ โดยการนำเสนอผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยว ผ่านสื่อทางการตลาด และผ่านเครือข่ายการ ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการยกระดับศักยภาพของชุมชนเป้าหมายอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้ เพิ่มขึ้น และจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น ตลอดจนทำให้ชุมชนมี ความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นในอนาคต และจะมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน สร้างสรรค์ทั้งด้านมูลค่าและคุณค่าบนฐานอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน เชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ทั้งด้านมูลค่าและ คุณค่าบนฐานอัตลักษณ์แต่ละท้องถิ่นของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก
2. เพื่อยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่นักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมายในชุมชนของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก

3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ชุมชนคลองจิก จำนวนตัวอย่าง 400 คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 50 คน ได้แก่ ประชาชน ผู้แทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

2. ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย 1) ด้านพื้นที่วิจัยของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก 2) ด้านเนื้อหา ได้แก่ พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ใหม่ การยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน การยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาด และการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ตอนที่ 3 ข้อมูลการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยว

4. คุณภาพเครื่องมือ มีการวิเคราะห์ความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยมีค่า IOC = 0.85 และความเชื่อมั่น $\alpha = 0.96$ และผ่านการรับรอง (IRB) จากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ และข้อมูลการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนคลองจิก และการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กับประชาชน ผู้แทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

6. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7. กระบวนการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยว และการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการประชุมระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ SWOT และกระบวนการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์

8. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อยืนยันการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ทั้งด้านมูลค่า และคุณค่า โดยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ SWOT พบว่า ในประเด็นที่เป็นจุดแข็งจะนำไปพัฒนาขับเคลื่อน ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนมีจุดแข็ง (S) คือ ชุมชนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญในชุมชน ดังนี้ วิถีชีวิตชุมชนริมคลอง นาข้าว บัวแดง สวนเกษตรพอเพียง วิถีเวท วายูพัด สมัยรัชกาลที่ 5 ราชนาถาศาสตร์ ต้นจิก โรงเรือนเพาะเห็ด โรงเรือนปลูกกล้วยาทางการแพทย์ ซึ่งจากจุดแข็งนี้ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นโอกาส (O) ที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยกกระดับผลิตภัณฑ์ให้มี มาตรฐาน พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยกกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาด และการจัดงานEventเพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนร่วมภาคีเครือข่าย ให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้ง ภายใน และภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคมให้ยั่งยืน

1.2 กระบวนการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีประเด็นดังนี้

1) ขนมอรุณกมล รูปดอกบัว ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในปีที่1 จาก กระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัย ประชาชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุ่งบัวแดงอำเภอบางปะอิน ได้มีแนวคิดในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน คือ สายบัวแดง มาแปรรูปเป็นขนมอรุณกมล รูปดอกบัว และมีการทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์ พบปัญหา คือ ขนาดขนมมีขนาดใหญ่ ผลิตภัณฑ์ แทะทานยาก ทานไม่หมดในครั้งเดียว และชื่อยังไม่บ่งบอกถึงผลิตภัณฑ์ โดยในการวิจัยปีที่2 นี้ ผู้วิจัยและชุมชนจึงได้มีการประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางในปรับเปลี่ยน และการยกระดับ ผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน จึงได้ปรับชื่อใหม่เป็น “ขนมบัวแดง อรุณกมล” ปรับรูปแบบเป็นรูป ดอกบัวเล็ก และขนาดชิ้นเล็กลง ปรับรสชาติใหม่ เปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้มีความทันสมัย และ ส่งผลิตภัณฑ์ไปวิเคราะห์ค่าโภชนาการจากสถาบัน (วว.) เพื่อส่งขอมาตรฐาน อย. ต่อไป

ภาพที่ 1 กระบวนการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมบัวแดง

2) ชาใบจิก ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในปีที่ 1 จากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัย ประชาชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก ได้มีแนวคิดในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน คือ “ใบจิก” ซึ่งเป็นต้นไม้อัตลักษณ์ของชุมชนคลองจิก ต้นจิกจะเติบโตบริเวณริมคลองน้ำ เป็นพืชประจำถิ่นในชุมชนตำบลคลองจิก ชุมชนเล่านั้นว่าส่วนใบจิกสามารถทานเป็นยาได้ ถือว่าเป็นสมุนไพรพื้นบ้าน ช่วยปรับความสมดุลของการลดท้องอืดท้องเฟ้อ ทางกลุ่มจึงได้มีแนวคิดที่จะนำต้นจิกมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ “ชาใบจิก” โดยในการวิจัยปีที่ 2 นี้ เพื่อเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ชาใบจิกให้มีมาตรฐาน นักวิจัย ประชาชน และสมาชิกกลุ่มจึงได้มีการประชุมหารือกันที่จะยกระดับบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น และทำบรรจุภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น จึงได้มีการปรับผลิตภัณฑ์เป็น “ชาใบจิกสมุนไพร” และได้นำผลิตภัณฑ์ไปขึ้นทะเบียน OTOP และส่งผลิตภัณฑ์ไปวิเคราะห์ค่าโภชนาการจากสถาบัน (วว.) เพื่อจะนำไปส่งขอมาตรฐาน อย.ต่อไป

ภาพที่ 2 กระบวนการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชาใบจิกสมุนไพร

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์กัญชาน้ำผึ้งมะนาว นักวิจัย ประชาชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อวางแผนในการค้นหาความเป็นอัตลักษณ์ของอาหาร และเครื่องดื่มต่าง ๆ ของกลุ่มเพิ่มขึ้น จากการค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคลองจิกได้มีโรงเรือนปลูกกัญชาทางการแพทย์ที่ถูกตามกฎหมาย โดยได้เก็บช่อดอกส่งภาครัฐ ส่วนใบ กิ่ง ก้าน มอบให้ทางวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิกไว้ใช้ประโยชน์ ดังนั้น กลุ่มจึงได้มีการประชุมปรึกษาหารือว่าจะนำมาสร้างรายได้ จึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ “กัญชาน้ำผึ้งมะนาว” ขึ้นมาเพื่อนำไปกัญชาที่เหลือมาแปรรูปและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ โดยกระบวนการเริ่มจากผู้วิจัย และสมาชิกกลุ่ม นำใบกัญชาดกแห้ง มาแปรรูปเป็นเครื่องดื่ม “น้ำผึ้งมะนาวกัญชา” และออกแบบตราสินค้า เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับกลุ่มผู้บริโภค และกลุ่มได้นำไปทดลองตลาดโดยการขายตรงผ่านบูธนิทรรศการ ออนไลน์ จัดเบรกประชุม และวางจำหน่ายในร้านค้าชุมชน หลังจากทดลองตลาดแล้ว กลุ่มได้มีการปรับชื่อผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนจากชื่อเดิม “น้ำผึ้งมะนาวกัญชา” เป็นชื่อใหม่ “กัญชาน้ำผึ้งมะนาวพร้อมดื่ม” เพื่อนำถึงเอกลักษณ์ของกัญชา

ภาพที่ 3 กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์กัญชาน้ำผึ้งมะนาวพร้อมดื่ม

2. ผลการยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้

2.1 ช่องทางการสื่อสารการตลาดผ่านการจัดนิทรรศการออนไลน์ และออฟไลน์ จากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัย และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก ได้มีการประชุมเพื่อยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาด เพื่อให้ผู้สนใจ และนักท่องเที่ยวได้รู้จักผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนคลองจิกมากยิ่งขึ้น จากการประชุมได้ข้อสรุปคือ กลุ่มมีแนวคิดที่จะทำให้นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปได้รู้จักผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการ

ท่องเที่ยว และทรัพยากรในชุมชน ดังนั้น กลุ่มควรมีการจัดนิทรรศการ การออกบูธ ประชาสัมพันธ์ ผ่านช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคี เครือข่ายทางการท่องเที่ยวเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน และให้ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการจัดนิทรรศการงาน Event ทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รู้จักและเข้ามาเที่ยวในชุมชนคลองจิก

ออกบูธจำหน่ายผลิตภัณฑ์	ออกบูธประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว	ช่องทางการตลาดออนไลน์
		

ภาพที่ 4 ช่องทางการสื่อสารการตลาดผ่านออนไลน์ และออฟไลน์

2.2 ช่องทางการสื่อสารการตลาดผ่านคู่มือการท่องเที่ยว จากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัย และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก ได้มีการประชุมเพื่อยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาด ได้ข้อสรุปคือ กลุ่มมีแนวคิดที่จะทำ “คู่มือการท่องเที่ยว” แจกให้นักท่องเที่ยวประชาชนทั่วไป และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ได้นำข้อมูลของชุมชนตำบลคลองจิก เข้าไปอยู่ในคู่มือการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 5 ช่องทางการสื่อสารการตลาดผ่านคู่มือการท่องเที่ยว

3. ผลการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีแนวคิดขยายเขตการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเพิ่มเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มเติมขยายเพื่อเชื่อมเส้นทางท่องเที่ยวกับหลายหมู่บ้านมากขึ้น ซึ่งชุมชนมีการขยายแหล่งท่องเที่ยวจากเดิมมีแหล่งท่องเที่ยวในเขตหมู่ที่ 3, 5 จึงมีการขยายไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มในหมู่ที่ 1, 2, 4, 8 เพิ่มเติม เพื่อรองรับการขอประกาศเขตท่องเที่ยว พร้อมทั้งได้มีการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนคลองจิกได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยชุมชนต้องการสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายจุดมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมีทางเลือกในการท่องเที่ยวหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วม ความสามัคคี และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ประชาชน ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลคลองจิก สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก วิสาหกิจชุมชนสานรักษ์ซ่อม่วง วิสาหกิจชุมชนทุ่งบัวแดงบางปะอิน กลุ่มรักการปั่นจักรยาน สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา สำนักงานเกษตรอำเภอบางปะอิน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางปะอิน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว สมาอุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมรถสามล้ออยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริษัททัวร์ เป็นต้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อยืนยันการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

1) ผู้นำชุมชน ยินดีเป็นผู้ร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนอย่างจริงจัง เห็นควรให้ชุมชนช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม สายน้ำคลองจิก และเตรียมตัวเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2) เทศบาลตำบลคลองจิก หน่วยงานภาครัฐให้ความอนุเคราะห์ในด้านข้อมูลพื้นฐานในชุมชนคลองจิก และงานพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้สะอาด และปลอดภัย เห็นควรให้ชุมชนช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม และช่วยปรับปรุง สาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ความสะอาดของสิ่งแวดล้อม ถนน ลำคลอง

3) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชน และสนับสนุนเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยว โสมสเดย์ ร่วมกับจังหวัด เห็นควรให้ชุมชนขอมาตรฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น SHA โสมสเดย์ CBT เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชน

4) วิสาหกิจชุมชนทุ่งบัวแดงอำเภอบางปะอิน เป็นกลุ่มร่วมกันพัฒนาเชิงพื้นที่บริเวณทุ่งบัวแดงบ้านคลองทราย ให้เป็นพื้นที่สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในพื้นที่ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทุ่งบัวแดง เห็นควรให้มีการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และให้ภาครัฐช่วยอำนวยความสะดวก

5) วิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก เป็นตัวแทนของชุมชนตำบลคลองจิก ที่ร่วมดำเนินการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจร่วมวางแผนขับเคลื่อน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการท่องเที่ยว ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ด้านสถานที่จัดประชุม และพัฒนาพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว เห็นควรให้ชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาด อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และรักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมขอมาตรฐานทางการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เป็นต้น

6) กลุ่มรักการปั่นจักรยาน เป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว และร่วมดำเนินการวางแผนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อม

ทั้งเป็นเครือข่ายทางการตลาด แนะนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนคลองจิก เห็นควรให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ในชุมชน

7) สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ความอนุเคราะห์ด้านการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนคลองจิก ให้เป็นที่รู้จักทั้งภายในและภายนอกจังหวัด พร้อมทั้งเป็นเครือข่ายทางการตลาด เห็นควรให้อนุรักษ์อัตลักษณ์ความดั้งเดิมของชุมชนไว้ และรักษาความสะอาด และมีการขอรับรองมาตรฐานด้านการท่องเที่ยว

8) สำนักงานเกษตรจังหวัด ให้ความอนุเคราะห์ในการขับเคลื่อนด้านการรับรองกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ให้ความรู้และพัฒนาด้านการเกษตรชุมชนในภาพรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เห็นควรให้ชุมชนอนุรักษ์พันธุ์พืช ต้นไม้ที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน

9) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางปะอิน มีส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นผู้ให้ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน เห็นควรให้ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. และ อย.)

10) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้องค์ความรู้ และอนุเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้คำปรึกษาด้านเกณฑ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน ช่วยขับเคลื่อนนโยบาย การคัดสรรโอท็อป และร่วมส่งเสริมทางการตลาด เห็นควรให้ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ขึ้นทะเบียน OTOP และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. และ อย.)

11) วิสาหกิจชุมชนสานรักช่อม่วงคลองจิก ร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองจิก เป็นภาคีเครือข่ายที่สำคัญร่วมกับวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิก และวิสาหกิจชุมชนทุ่งบัวแดงอำเภอบางปะอิน และมีนโยบายขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เห็นควรให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุพืชในชุมชน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

12) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เป็นภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ที่มีนโยบายในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยินดีร่วมเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับชุมชนคลองจิก ร่วมส่งเสริมและเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ เห็นควรให้มีการออกบูธประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

13) สภาอุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ที่มีนโยบายในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยินดีร่วมเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับชุมชนคลองจิก ร่วมส่งเสริมและเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ เห็นควรให้มีการออกบูธประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานเอกชน เช่น ศูนย์การค้า

14) สมาคมรถสามล้ออยุธยา เป็นภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ด้านการขนส่ง ที่มีนโยบายในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว และยินดีร่วมเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนคลองจิก พร้อมทั้งให้บริการด้านรถนำเที่ยว เห็นควรให้ชุมชนมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สนใจร่วมกับสมาคมรถสามล้อร่วมกับเครือข่ายเอกชน

15) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ที่มีการขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยว ร่วมส่งเสริมและเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมช่องทางการตลาด โดยการขายโปรแกรมการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ่านเครือข่ายศูนย์การค้า ร้านค้า และเครือข่ายเอกชน

16) บริษัททัวร์ เป็นภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ที่มีนโยบายในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยินดีร่วมเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนคลองจิก ร่วมส่งเสริม และเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นควรให้ชุมชนออกบูธ และร่วมขายโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กับบริษัททัวร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ชุมชนมีแนวคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากใบกัญชา “กัญชาน้ำผึ้งมะนาวพร้อมดื่ม” และมีการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน โดยการยกระดับผลิตภัณฑ์ “ขนมบัวแดง อรุณกมล” และ “ซาไบจิกสมุนไพร” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สมาชิกในชุมชนมีการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ในการค้นหาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งชุมชนตำบลคลองจิกได้มีโรงเรียนปลูกกัญชาทางการแพทย์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้เก็บช่อดอกส่งภาครัฐ ส่วนใบ กิ่ง ก้าน มอบให้ทางวิสาหกิจชุมชนตำบลคลองจิกไว้ใช้ประโยชน์ ทางกลุ่มจึงได้ปรึกษาหารือว่าจะสร้างรายได้จากใบกัญชา จึงนำใบกัญชาที่เหลือมาแปรรูปและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งมีการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาไว้ในการวิจัยปีที่ 1 เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน อย. เช่น ขนมบัวแดง และซาไบจิก จึงนำมาปรับปรุง และนำผลิตภัณฑ์ส่งวิเคราะห์คุณค่าด้านโภชนาการ ผลิตภัณฑ์ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) เพื่อเตรียมขอมาตรฐาน อย. ต่อไป พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสรรพเพร เพียรจัด และคณะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์พื้นที่

ข้าวเม่าแบบบูรณาการ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์พื้นถิ่น

2. ผลจากการวิจัยยกระดับช่องทางทางการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ชุมชนมีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนถึงกระบวนการในยกระดับช่องทางทางการสื่อสารทางการตลาด ให้มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การออกบูธแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์ทั้งช่องทางตลาดออฟไลน์ และออนไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมงาน Event ร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และโปรแกรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เนื่องจาก ช่องทางการสื่อสารการตลาดถือเป็นช่องทางที่จะใช้ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น เป็นการส่งเสริมช่องทางตลาดที่ได้ผลลัพธ์ สามารถทำได้ทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ โดยต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เช่น ร้านค้าในชุมชน ศูนย์การค้า และผู้ประกอบการในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลวดี ละม้ายเงินและคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองรองชุมชนชะจอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภोजึงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ในประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรพัฒนาด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และพัฒนาด้านการตลาดออนไลน์

3. ผลจากการวิจัยเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภาคีเครือข่าย พบว่า ชุมชนมีแนวคิดขยายเขตการท่องเที่ยวในชุมชนโดยเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว และขยายเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมกับหลายหมู่บ้านมากขึ้น จากเดิมมีแหล่งท่องเที่ยวในเขตหมู่ที่ 3, 5 จึงมีการขยายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มในหมู่ที่ 1, 2, 4, 8 เพื่อรองรับการขอประกาศเขตท่องเที่ยวในอำเภอบางปะอิน พร้อมทั้งได้มีการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก ชุมชนต้องการสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายจุดมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน มีทางเลือกในการท่องเที่ยวหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วม สร้างความสามัคคี และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนคลองจิกได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) พร้อมเป็นชุมชนต้นแบบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน จากการสนทนากลุ่มการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ (1) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (3) การอำนวยความสะดวกของภาครัฐ (4) การสร้างรายได้ในชุมชน

และ (5) การเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ในประเด็นการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์มณี ไวยครุฑ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนบนฐานทรัพยากรวัฒนธรรมไทย-มอญ ชุมชนบ้านจิว จังหวัดปทุมธานี ในประเด็นการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การเปิดพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมไทย-มอญ ก่อให้เกิดรายได้ และเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) การอำนวยความสะดวกของภาครัฐ 4) การสร้างรายได้ในชุมชน และ 5) การเป็นเจ้าของที่ดิน ดังภาพที่ 6 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัย

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบล ควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การปรับปรุงถนนหนทาง การขุดลอกคลอง การรักษาสิ่งแวดล้อม การทำป้ายบอกทางในชุมชน เป็นต้น
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีนโยบายพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายพร้อมจำหน่าย ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มีการขอมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจ
3. สมาชิกในชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม และร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ภาครัฐและเอกชน ควรมีส่วนร่วมกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยชุมชนให้แพร่กระจายไปทั่วประเทศ ให้คนรู้จักและเข้ามาเที่ยวในชุมชนตลอดทั้งปี
5. สถาบันการศึกษา ส่งเสริมให้ความรู้ ถ่ายทอดทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ชุมชนตระหนักในการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง มีการโฆษณา แหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยจะต้องมีการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ที่ทันสมัย หรือประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เช่น ข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้แก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่สนใจ
2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา ปรับปรุง รวมทั้งการต่อยอดผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ หรือมีคุณภาพที่ดีขึ้น มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรองมาตรฐาน โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทิวทางวัฒนธรรมและสังคม ที่มีอยู่มาสร้างอัตลักษณ์ที่มีเสน่ห์ มีความน่าสนใจ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากที่จะมาเที่ยวและมาซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และได้การรับรองจาก คณะกรรมการวิชาการและจริยธรรม (IRB) เลขที่โครงการวิจัย 035/64 ชื่อโครงการวิจัย “เรื่องกรยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา” ประจำปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2563). *ท่องเที่ยวชุมชน บนเส้นทางเรียนรู้*. เข้าถึงได้จาก http://www.culture.go.th/culture_th/
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *สถานการณ์ท่องเที่ยวตลาดในประเทศปี 2564*. เข้าถึงได้จาก <https://secretary.mots.go.th/policy/>
- กานต์มณี ไวยครุฑ. (2564). การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนฐานทรัพยากรวัฒนธรรมไทย-มอญชุมชนบ้านจั่ว จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 13(2), 135-146.
- กุลวดี ละม้ายเงินและคณะ. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองรองชุมชนชะอ้อม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 76-86.
- จิตติมา อังกรวัชรพันธุ์และกิงกนก เสาวภาวงศ์. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวบนฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 10(20), 29-42.
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 8(2), 52-83.
- สรรเพชร เพียรจัด และคณะ. (2564). รูปแบบการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์พื้นถิ่นข้าวเม่า แบบบูรณาการอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์*, 6(1), 105-199.
- สุภาพรณ์ ประสงค์ทัน. (2564). ทูทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 16(1), 1-11.